

Beszámoló a Tájföldrajzi Albizottság 2008. október 10-i üléséről

Az MTA Földtudományok Osztálya Tájföldrajzi Albizottsága legutóbbi munkaülésén a Dél-Dunántúli régióval, azon belül is főleg a Dráva menti területekkel foglalkozott. Az összejövetel színhelye Pécs volt, az MTA PAB székháza.

Az ülést Dr. Csorba Péter (Debreceni Egyetem, Tájvédelmi és Környezetföldrajzi Tanszék), az albizottság elnöke nyitotta meg. A délelőtt folyamán öt előadást hallgattak és vitattak meg a résztvevők.

Az első előadást Pecze János, a Dél-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság osztályvezetője tartotta *Legszebb folyóink egyike a Dráva* címmel. Ennek során bemutatta a Dráva folyó vízgyűjtőjének földrajzi adottságait, számszerű adatok mellett térképekkel és fényképekkel fűszerezve. Kitért a folyó szabályozástörténetére, és a DDKÖVIZIG által készített vízrajzi atlaszra is. Részletesen bemutatta a horvát oldalon, Bélavárnál tervezett Novo Virjei vízerőmű előnyeit és hátrányait. Ennek megvalósítása a magyar fél tiltakozása miatt nem kezdődhetett el. A legnagyobb érdeklődést a folyó és környékének használatával kapcsolatos gondolatai váltották ki. Kitért a közlekedés, a természetvédelem, a turizmus, a határőrizet, a horgászat és a területhasználat kérdéseire. Külön ismertette a folyószabályozás, az árvízvédelem és a fenntartás műveleteit. Az előadást követő beszélgetés során első sorban a hagyományos árvízvédelmi politika és a reformgazdálkodás kapcsolata került szóba, valamint a folyógazdálkodás tervezésének nyilvánossá tétele.

A következő bő fél órában Dr. Majer József (PTE TTK Környezettudományi Intézet) beszélt a Dráva vízminőségének hosszú távú alakulásáról. Előadásából kiderült, hogy a Dráva vízhozama és vízjárása nagyon hasonlít a Tiszáéra, de vízminősége jobb annál is. A vízminőséget négy tulajdonság-csoporttal lehet jellemezni: a halobitás (ion tartalom), a trofitás (szervesanyag-termelő képesség), a szaprobitás (szervesanyag lebontó képesség) és toxicitás (mérgező képesség). Az előadó a halobitás és a trofitás alakulását mutatta be 1988 és 2002 közötti végzett vizsgálatai alapján. Ismertette a hosszú távú változási trendeket és az évszakos változásokat is. Megállapította, hogy a Dráva az év nagy részében a legtöbb paraméterében eléri az első osztályú minősítést, így hazánk legjobb vízminőségű folyója. Fényképekkel illusztrálva bemutatta a drávai holtágak rossz helyzetét. Megállapította, hogy a meglévő holtágak a mesterséges eutrofizáció és a vízhiány miatt folyamatos és egyre gyorsuló pusztuló folyamatnak vannak kitéve, aminek egyik fontos kiváltó oka a vizes területeket a környező mezőgazdasági területektől elválasztó pufferzóna hiánya. Véleménye szerint nagy szükség lenne a komplex térségfejlesztő programokban a még meglévő értékek megóvására, a romlási tendenciák lassítására, illetve a eredeti természeti környezet visszaállítására nagyobb hangsúlyt fektetni. Ez természetesen nem valósítható meg a lakóság érdekeltebbé tétele nélkül.

A harmadik előadást Parrag Tibor, a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóságának osztályvezetője tartotta *Természetvédelmi kihívások a Dráva mentén* címmel. Az első percekben bemutatta a DDNP értékes területeinek elhelyezkedését, majd áttért a drávamenti területek természetvédelmi problémáinak vázolására. Először a folyó szabályozásából adódó kérdéseket ismertette: az ártér kiterjedésének csökkenését, a medermélyülést, a mellékágak lezárását és holtágak vízellátásának romlását. Kitért az erőművek által okozott környezetet érintő befolyásokra, a vízszintingadozásra és a hordalékszállítás meggátolására, valamint ezek ökológiai következményeire. Igen káros jelenségként értékelte a mederből és a zátonyokról való kavicsbányászatot, ami számos faj életterét csökkenti. Javasolta a bányászat

kavicsteraszokra való áthelyezését. Ismertette azokat a lépéseket, amelyeket a magyar és horvát fél a határon átnyúló védett területek kialakítására tesz. A jövőbeni legfontosabb feladatnak a mellékágak revitalizációját és a holtágak vízellátásának javítását nevezte meg, amit azonban igen jelentős mértékben akadályozhat a Dráva medrének túlmélyülése. Az előadást követő beszélgetésen Pecze János hangsúlyozta, hogy időszakos kavicsbányászat csak olyan helyeken folyik a mederben, ahol azt a hajózás megköveteli.

Igen figyelemre méltó, a drávamenti tájhasználatot megreformáló kezdeményezésről szólt a negyedik előadás, amelyet Lantos Tamás (Markóc polgármestere, Ormánság Alapítvány képviselője) tartott meg. *A tájgazdálkodás lehetőségei az Ormánság „életre keltésében”* című előadás során a hagyományos, természetközeli gazdálkodást elősegítő Ős-Dráva programról számolt be a résztvevőknek. Az Ormánság számos vonatkozásban azonos határokkal rendelkező, magas szintű szerveződésként működött. A táj épségének és gazdagságának alapját a fokgazdálkodás képezte, amely magas szinten biztosította a népesség megélhetését. Ma azonban a táj egésze és részei (közösség, család, egyén, ökológiai rendszerek, vízháztartás stb.) szétesőben vannak, ami nagyrészt külső hatásoknak a következménye (önellátás elsorvasztása, rossz képzések, ingázás, funkcióvesztés stb.).

Az Ős-Dráva program megalkotói szerint optimális megoldás a Dráva természetes vízháztartásának teljes helyreállítása lenne, de elismerik, hogy ez jelenleg irreális elképzelés. Azonban mindenképpen olyan megoldásokat szorgalmazznak, amelyek a táj ökológiai állapotát javítják. Ilyen lehet például a lefolyástalan területeken a beérkező vízfolyások és a csapadékvízre alapozott vízviisszatartó vízgazdálkodás. Ennek azonban mindenképpen párosulnia kell a tájban élő emberek erősebb helyi közösséggé szerveződésének elősegítésével is. Véleménye szerint a magasabban fekvő, ármentes területeken is nagy mértékben kell csökkenteni a szántók és növelni az erdők és legelők részarányát. Előadása során számos térképen mutatta be az átalakításra javasolt területeket. A vita során a résztvevők nagy része támogatta a természetes élőhelyek revitalizációjára, kiterjesztésére és a táj adottságaihoz jobban illő gazdálkodási formák bevezetésére vonatkozó törekvéseket, de legtöbbször ezt lassabban és mérsékeltebb formában megvalósítva tudták elképzelni, mint az előadó.

Az utolsó előadás csak lazán kapcsolódott a korábban elhangzott témákhoz, de vitathatatlanul a természeti környezet egyik fontos károsító hatásáról, a fényszennyezésről szólt. *Csillagos Égbolt Rezervátum a Zselicben* című előadásában Dr. Kolláth Zoltán (tudományos tanácsadó, MTA Csillagászati Kutatóintézete) először tisztázta a fényszennyezés fogalmát és alapvetően káros ökológiai és gazdasági hatásait. Néhány rossz magyarországi példa után bemutatta, hogy milyen lámpatestekkel lehet elérni, hogy a mesterséges fényforrások csak a szükséges területeket világítsák meg. Bemutatta a Föld fényszennyezettségi térképét, amiről leolvasható volt, hogy hazánk a mérsékelt fényszennyezett területek közé tartozik. Ezek után beszámolt a zselici természetvédelmi területen kialakított Csillagos Égbolt Rezervátumról, amelynek célja, hogy megőrizze a terület fölösleges fényektől mentes, sötét égboltját. A táj adottságai ugyanis hazánkban a legjobbak közé tartozik ebből a szempontból, amit az előadó saját és mások által végzett égbolt-mérései is bizonyítanak. A kezdeményezés szerencsére egyre szélesebb körben kap támogatást (Világítástechnikai Társulat, Zselici Szövetség, DDNPI, Magyar Csillagászati Egyesület). Helyi szinten számos más programhoz kapcsolódnak és számos kedvező hatást várnak tőle, nem csak a természetvédelem szintjén (rendezvények, táborok, oktatás, ismeretterjesztés, falusi túrizmus).

Sajnos a tervezett hatodik előadás (Dr. Lóczy Dénes: *A környezetállapot-értékelés program javasolt táji indikátorai*) idő hiányában elmaradt.

A hidegtálás ebéd után a délutáni programok következtek. A résztvevők gépkocsival jutottak át a Tettyére. Itt megtekintették a hazánkban ritkaságszámba menő mésztufa barlangok egyikét, amelyet a DDNP 2008. márciusában nyitott meg a nagyközönség előtt. A laza tufában részben természetes, részben mesterségesen kialakított üregek és folyosók rendszerében kiállítás és filmvetítés mutatja be Pécs környékének geológiáját, valamint a Tettye-patak környékének területhasználat-változását, illetve az egykori barlanglakásokban folyó életet.

Ezt követően felsétáltak a Tettye-patak által létrehozott, a völgyet teljesen kitöltő mésztufa tömb tetejére, a Tettye-parkba. Itt átmentek Szatmári György pécsi püspök 16. század elején épített reneszánsz nyaralókastélyának romjai között a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóságának helyet biztosító Pintér-kert Arborétumba. Az 1920-as években kialakított, szépen gondozott kertben számos védett növényfaj is előfordul, többek között csodabogyók, farkasboroszlán, sőt a fokozottan védett bánáti bazsarózsa is. Sajnos októberben, a tenyészidőszak végén mindezekből keveset csodálhattak meg a résztvevők.

A pécsi munkaülés utolsó volt a három éves akadémiai ciklusokban tevékenykedő albizottság jelen periódusában.

A szervezők nevében köszönjük a MTA Pécsi Területi Bizottsága és a Duna-Dráva Nemzeti Park munkatársainak önzetlen segítséget, valamint a meghívott előadóknak a színvonalas és érdekes előadásokat.

Gyenezse Péter,
a leköszönő albizottság titkára, Pécs

Szegedi geográfus és földrajzos öregdiákok első találkozója (rövid összefoglaló, tapasztalatok)

A József Attila Tudományegyetemen 1993-ban indult meg a geográfusképzés, így mára már több száz hallgató fejezte be ilyen irányú tanulmányait a szegedi Alma Mater falain belül. Az itt végzett hallgatók munkavállalási esélyeiről és pályautjáról eddig nem sok információval rendelkezünk, ezért 2007–2008-ban felmérést végeztünk elsősorban a környezetkutató és a geoinformatika szakirányon, valamint a földrajztanári végzettségű hallgatóink körében. Ennek kapcsán egy a hallgatókat tömörítő Öregdiák Hálózatot is létrehoztunk.

A felmérés lezárásaként, illetve a hálózat aktiválása okán szerveztük meg 2009. február 28-án a Szegedi Tudományegyetem Természeti Földrajzi és Geoinformatikai Tanszékén a szegedi geográfus és földrajzos öregdiákok első találkozóját. A találkozó konkrét céljai az alábbiak voltak: az általunk végzett munkavállalási és beiskolázási felmérések bemutatása és értékelése, a szakmai érdekérvényesítés problémáinak és lehetőségeinek megvitatása, és nem utolsósorban az egyetem és a volt hallgatók közötti szorosabb együttműködés, illetve a volt hallgatók közötti kapcsolat (később együttműködés) megalapozása.

Az eseményen mintegy 55 volt hallgatónk (70-80%-uk a szakmában dolgozik), illetve a Természeti Földrajzi és Geoinformatikai Tanszék oktatói vettek részt. A találkozó egy délelőtti és egy délutáni ülésre tagolódott. A délelőtti ülést Mezösi Gábor tanszékvezető egyetemi tanár nyitotta meg. Ezután Sipos György vitaindító szándékkal bemutatta az 1993 és 2007 között végzett földrajztanár, illetve geoinformatika és környezetkutató szakirányos